

BRAČNO PRAVO I NASILJE U PORODICI

MATRIMONIAL LAW AND DOMESTIC VIOLENCE

Halid Ganija, Pravni fakultet, Univerzitet u Travniku, BiH

SAŽETAK

Odredbama bračnog prava prvenstveno se propisuju pretpostavke te postupak za sklapanje braka, ali i za njegov prestanak, kao i odnosi u braku i u vezi s brakom, te pravne posljedice prestanka braka. Evropska zajednica se naširoko bavila pitanjima o pravu na brak te je u tom kontekstu kroz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u članu 12. Konvencije uredila pitanje prava na sklapanje braka i zasnivanje porodice. Osim dominantnog modernog braka savremeno zakonodavstvo većine država, među njima i Bosna i Hercegovina, ne stvara pravne prepreke za sklapanje i vjerskog braka. Kako brak predstavlja zahtjevnu zajednicu često se u njemu javljaju problemi pa čak i nasilje. Većina država u svijetu među kojima je i BiH preuzela je obaveze iz međunarodno pravnih dokumenata u cilju prevencije, zaštite žrtava i sankcionisanje nasilja u porodici

Ključne riječi: bračno pravo, nasilje u porodici, brak, vjerski brak, Policijska uprava, žrtva nasilja, zaštitna mjera, zaštita žrtava.

Key words: matrimonial law, domestic violence, marriage, religious marriage, Police Department, a victim of violence, safeguard measures, victims protection.

ABSTRACT

Matrimonial law provisions primarily provides assumption as well as proceeding of marriage, its termination, marriage relationship and relation in regard to marriage, those legal consequences of marriage termination. The European community has widely addressed the issues of the right to marriage and in that context in the article 12 of the European Convention for the Protection of the Human Rights and Fundamental Freedoms, provides for the right to marry and found a family. Besides the dominant modern marriage, contemporary legislation of most countries, including Bosnia and Herzegovina, does not create legal barriers for the conclusion of a religious marriage. Since marriage presents a demanding community, problems often appear or even a domestic violence. Most countries in the world, including Bosnia and Herzegovina, took over the obligations of the International legal documents in order to prevent the violence, protect the victims and sanction a domestic violence.

UVOD

Normama bračnog prava prvenstveno se propisuju pretpostavke te postupak za sklapanje braka ali i za njegov prestanak kao i odnosi u braku i u vezi s brakom, te lična imovinska prava i dužnosti bračnih drugova i pravne posljedice prestanka braka. Ovim pitanjem široko se bavila i Evropska zajednica te na izvjestan način definisala ovu oblast.

Nasilje je sve češća pojava u današnjem društvu. U javnosti se mnogo govori i piše o nasilju nad ženama i djecom. Mnoge preventivne i humanitarne akcije usmjerene

su njegovom sprečavanju. Jesmo li se ikada zapitali što se događa u braku kao uređenoj zajednici života žene i muškarca i šta uzrokuje poremećene bračne odnose i nasilje u porodici? To su pitanja na koja ne možemo dati odgovore. Nasilje u porodici obavijeno je velom šutnje i tamnim brojkama. Kako bi u javnosti progovorili o naznačenim problemima, pokušat ćemo u ovom članku prikazati neke oblike nasilja, osvrnuti se na psihodinamiku nasilničkog ponašanja, pokušati saznati koja je uloga u preventivnom i kurativnom djelovanju društvenih institucija, kako porodično nasilje tretira pravna legislativa naše države, prikazati kojim podacima o nasilju raspolaže Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo, te dati prikaz hronologije nasilja u porodici.

POJAM BRAKA I PRAVA BRAČNIH PARTNERA

Brak je životna zajednica koja ima sociološke, kulturne, vjerske i pravne posljedice. U većini kultura brak je ograničen na dvije osobe, najčešće suprotnog spola, ali neke kulture omogućavaju pojedine oblike poligamnih brakova, dok neke prepoznaju istospolne zajednice ili brakove.

Raspravljajući o ovoj temi govorit ću o dva pitanja:

- o braku i pravu bračnih partnera i
- o nasilju u porodici, tj. nasilju u braku.

Pitanjima o pravu na brak široko se bavila i Evropska zajednica, te je Evropska konvencija za zaštitu prava čovjeka i temeljnih sloboda u članu 12. Konvencije, o pravu na sklapanje braka i zasnivanju porodice kazala: „Muškarci i žene u dobi bračne zrelosti imaju pravo da stupaju u brak i osnuju porodicu, u skladu sa domaćim zakonima koji uređuju vršenje tog prava“.

Ako analiziramo definiciju braka koja glasi „Brak je zakonom uređena zajednica života

žene i muškarca.“¹¹⁷ možemo zaključiti da uređena zajednica predstavlja prethodno isplaniranu i međusobno dogovorenu zajednicu budućih supružnika, pa se postavlja pitanje šta to uzrokuje poremećene bračne odnose i nasilje u braku i porodici. Ljubavna veza i brak se jako razlikuju: dok su u vezi, mladi misle kako je ljubav najvažnija, a nerijetko i dovoljna, dok će nakon stupanja u brak mnogi parovi shvatiti kako ljubav ne samo da nije dovoljna, nego više nije ni najvažnija.

Velik broj parova, kada započne zajednički život (bilo da je riječ o braku „na papiru“ ili zajednici udvoje, u istom stanu) počinje govoriti kako se sve promijenilo useljenjem pod zajednički krov. Neosporna je činjenica da postoji razlika između situacije kad živimo skupa i one kad se svaku večer nalazimo negdje vani i nakon romantičnog sastanka odlazimo svaki u svoj stan, u kojem možemo živjeti onako kako nam odgovara i u kojem nam nitko neće prigovarati zbog navika i mahana.

U bračnom životu neizdrživo teške naravi i naizgled nerješivi problemi među supružnicima dolaze do izražaja. Trud muškarca i žene da riješe problem ponekada rezultira pogrešnim mislima i postupcima. S vremenom se formira mišljenje kako je supružnik teška osoba, te se supružnici ponašaju kao da nema problema. S takvim stavom problemi ne nestaju čak ni nakon mnogo godina. Supružnici u bračnoj zajednici u mnogim aspektima života otkrivaju stvari koje ne mogu podnijeti od suprotne strane, te proživljavaju poteškoće u rješavanju problema.

Unatoč nedvojbenosti ove tvrdnje, brak, odnosno zajednica jednoga para, ne bi trebao biti toliko komplikovan koliko mnogi parovi ističu. Naime, život udvoje zahtijeva neke socijalne vještine koje zahtijevaju i odlazak u školu, na posao, druženje s ljudima, a to znači ako smo uspješno savladali osnovne socijalne

117 Porodični zakon Federacije Bosne i Hercegovine „Službene novine F BiH“, broj 33/05 i 41/05

vještine, morali bismo savladati i život u braku.

Dakle, kad je riječ o životu udvoje, problemi i prednosti trebali bi se međusobno kompenzirati. Ipak, niko razuman nikada nije tvrdio da je život udvoje lahak pa nije suviše znati i šta stručnjaci ističu kao važne komponente braka, odnosno veze (osim ljubavi, koja bi trebala biti osnova). Riječ poštovanje po mnogima je stručnjacima osnova za sve ljudske odnose, a upravo nedostatak poštovanja vide kao osnovni uzrok problema među ljudima.

Kad govorimo o poštovanju, tada ne mislimo na pristojnost i respekt prema autoritetima, čemu uče većinu nas, nego na prihvaćanje drugih i postavljanje prema njima kao prema visokovrijednim bićima, jednako vrijednima kao što smo i sami.

Osim dominantnog modernog braka, savremeno zakonodavstvo većine država, među njima i BiH, ne stvara pravne prepreke za sklapanje i vjerskog braka.

U konfesionalnom smislu, brak se smatra svetom zajednicom muškarca i žene, neraskidivom i nenarušivom dok ih smrt ne rastavi. Za katoličanstvo, koje crkveni brak smatra jačim od građanskog, ovo pravilo važi i danas. "Vjenčanje u crkvi ima svoj obredni dio, obavezno je prisustvo svjedoka, a vjenčanje može pratiti ko god želi". Poznato je da Katolička crkva ne dozvoljava razvod braka.

U judaizmu još živi starinski običaj provodadžisanja, zaruka i pregovaranja o vjenčanju. O jevrejskom braku govori se kad oba supružnika imaju jevrejsko porijeklo po majci, a vjenčanje se odvija u sinagogi. Ceremonijal jevrejskog braka obuhvata i potpisivanje obavezujućeg ugovora, koji se na hebrejskom zove "kituba" i sadrži pravila bračnog ponašanja. Specifičnost jevrejskog razvoda je u tome što samo muž može dati ženi dozvolu za razvod, dok žena razvod može tražiti samo u ekstremnim situacijama. "Kada je muž dao dozvolu za razvod, on mora da plati, odnosno da ženi nadoknadi miraz koji je unijela u brak". U jevrejskom pravu brak je

veza između muškarca i žene kojom se sjedinjuju u najužu zajednicu. Svrha samog braka nije samo u nastavku ljudske rase, njegov glavni razlog je taj da je brak temelj vjerskog i etičkog života.

Brak je jedna od sedam svetih tajni pravoslavlja. Cilj braka je uzajamno uzrastanje i usavršavanje supružnika u Gospodu i pripremanje za vječno življenje u Carstvu Nebeskom. Na tom putu supružnici su jedno drugom saputnici i pomažu se međusobno u nošenju "životnog krsta" žrtvujući se u ljubavi jedno za drugo. Za takav srećan brak, ništa zemaljsko i prolazno nije presudno, pa čak ni imanje ili nemanje djece.

Prema šerijatskim pravilima, mladenci se prvo prijavljuju vjerskom službeniku. "Vjerski ritual započinje učenjem Kur'ana, zatim se konstatira prisustvo mladenaca, svjedoka i za šerijatsko pravo vrlo važno postojanje "mehra". To je vjenčani dar koji se upisuje prije sklapanja braka i predstavlja osiguranje žene. Također se konstatira da nema smetnji za brak i ritual se nastavlja upoznavanjem mladenaca o važnostima braka. Kao i druge religije, islam ne podržava i ne preporučuje razvod, ali ga dozvoljava.

Po Porodičnom zakonu Federacije Bosne i Hercegovine „Brak je je zakonom uređena zajednica života žene i muškarca.“.

Brak sklapaju saglasnom izjavom žena i muškarac pred matičarom koji je državni službenik. Bračni partneri mogu nakon sklopljenog braka pred matičarom sklopiti brak i pred vjerskim službenikom.

Po ovom zakonu za postojanje braka potrebno je:

- a) da su budući bračni partneri različitog spola,
- b) da su budući bračni partneri izjavili pristanak za sklapanje braka,
- c) da je pristanak izjavljen pred matičarom.

Ako pri sklapanju braka nije bio ispunjen neki od ovih uvjeta, ne nastaju pravni učinci braka.

Također, ovaj zakon daje osobna prava i dužnosti bračnim partnerima koji se ogledaju u slijedećem:

- Bračni partneri ravnopravni su u braku.
- Bračni partneri dužni su jedan drugome biti vjerni, uzajamno se poštovati i pomagati.
- Bračni partneri sporazumno određuju mjesto stanovanja i prezime,
- Bračni partneri sporazumno i ravnopravno odlučuju o rađanju i podizanju djece, o uređenju međusobnih odnosa i obavljanju poslova u bračnoj, odnosno porodičnoj zajednici.

KAKO POBOLJŠATI POREMEĆENE BRAČNE ODNOSI I SVOJ BRAK

Da bismo promijenili svoj brak nabolje, potrebna je spremnost nešto učiniti sa svojim brakom, sposobnost to izvesti i odgovarajuće objektivne okolnosti koje to omogućuju. Prvo ovisi potpuno o nama, drugo se može steći, razviti i naučiti, a treće treba potražiti, mijenjati ili se prilagoditi.

Spremnost učiniti i održavati svoj brak kvalitetnim niko nam ne može dati, na to nas niko ne može izvana motivirati. To ne možemo nigdje kupiti, steći, naučiti. To jednostavno moramo htjeti. To je problem naše unutarnje motivacije. Odluku, uložiti napor i energiju u rad na svom uspješnom braku mogu donijeti jedino sami bračni partneri. Oni moraju odlučiti i htjeti da im bude bolje u braku. Moraju shvatiti da je brak u njihovim rukama i da na njemu treba raditi i da će biti ono što oni sami iz njega učine. Mnogi pogrešno misle da tu odluku može umjesto njih donijeti stručnjak, da je to stvar savjetovanja i terapije. S tom odlukom oni tek mogu započeti savjetovanje i terapiju kod psihoterapeuta ili bračnog savjetnika, ali moraju s njom njemu doći.

Sposobnost bračnih partnera da to i ostvare nešto je drugo. Tu igra ulogu stručnjak, bračni psihoterapeut ili savjetnik. Njegov ili njezin je zadatak da osposobi bračne partnere za taj posao, koji opet moraju oni

učiniti, ali uz manju ili veću pomoć i podršku stručnjaka. I to nije isključivo posao stručnjaka nego u prvom redu bračnih partnera, a tek u drugom planu i stručnjaka.

Objektivne okolnosti, koje olakšavaju ili otežavaju mijenjanje bračne situacije nabolje, nešto su na što ne možemo direktno utjecati. Tu važi ona poznata misao da nam za to treba mudrost kako bismo prepoznali koje od njih možemo mijenjati a kojima se moramo prilagoditi. Zatim nam treba snaga da ono što se može mijenjamo, ali također strpljivost da ono što ne možemo mijenjati trpimo ili napustimo. Tu nam također može pomoći stručnjak da nam svojim znanjem, iskustvom i mudrošću pomogne razlučiti što se može a što se ne može mijenjati. On nas treba osnažiti da izvršimo te promjene, ali i naučiti kako se s onim što je teže promjenjivo ili uopće nepromjenjivo može ipak živjeti.

Da zaključimo: Sami moramo odlučiti i biti spremni svoj brak učiniti boljim. To je isključivo posao bračnih partnera. Ako se ne osjećamo sposobni da to sami učinimo, ako smatramo da nam objektivne okolnosti to onemogućuju ili barem jako otežavaju, tada je mudro i nužno potražiti stručnu pomoć.

NASILJE U BRAKU

Nasilje je sve češća pojava u današnjem društvu. U javnosti se mnogo govori i piše o nasilju, a posebno nad ženama i djecom. Mnoge preventivne i humanitarne akcije usmjerene su njegovom sprečavanju.

Većina država u svijetu, među kojima je i BiH, preuzela je obaveze iz međunarodnih pravnih izvora u cilju prevencije, zaštite žrtava i sankcionisanja nasilja u porodici.

U BiH je posljednjih godina došlo do određenih pozitivnih pomaka u pravcu odlučnijeg reagovanja

na nasilje u porodici. U tom pravcu FBiH izradila je Strateški plan za prevenciju

nasilja u porodici¹¹⁸, međutim u njegovoj implementaciji nailazi se na određene probleme. Kao osnovni problem u provedbi Strateškog plana je nedostatak budžetskih sredstava potrebnih za sprovođenje pojedinih aktivnosti, a naročito za izradu programa obuke profesionalaca koji se bave problemima nasilja, odnosno koji rade sa žrtvama nasilja i nasilnim osobama. U okviru aktivnosti na osiguranju normativnih pretpostavki za bolju i efikasniju zaštitu žrtve nasilja u porodicu Strateškim planom su predviđene određene aktivnosti u vezi sa izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti na federalnom i kantonalnom nivou u smislu da se žrtve nasilja definišu kao kategorija korisnika prava socijalne zaštite. Iako je koncept ljudskih prava baziran na općeprihvaćenim principima jednakosti i nediskriminacije, polovina svjetskog stanovništva, žene¹¹⁹, svakodnevno se suočava sa kršenjem ljudskih prava zbog svog spola, rodnih uloga i položaja u društvu.

Korijen kršenja ljudskih prava žena je najčešće u diskriminaciji. Dominantna patrijarhalna struktura društva rezultira neravnopravnim položajem žena u odnosu na muškarce, što se negativno odražava i na njihove mogućnosti uživanja osnovnih ljudskih prava i sloboda.

Kršenja ljudskih prava žena su nevidljiva, jer se često dešavaju u privatnoj sferi, unutar porodičnih i intimnih odnosa, i dešavaju im se na osnovu činjenice što su žene.

Kad govorimo o zakonskom regulisanja nasilja u porodici u BiH potrebno je istaći

da je ono utemeljeno u samom Ustavu BiH¹²⁰.

Bosna i Hercegovina je, također potpisnica 16. Međunarodnih konvencija koje su upisane u Ustav BiH (dodatak Aneksu 6.) kojim država osigurava najviši nivo Međunarodno priznatih prava i sloboda.

Dakle, zakonsko regulisanje nasilja u porodici je utemeljeno u samom Ustavu, gdje se u članu 2., paragrafu 2. ističe da se prava i slobode zagarantovane Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda imaju izravno primijeniti u BiH, i da imaju prvenstvo pred svakim drugim zakonom.

Zaštita porodice kao temeljnog prava svakog čovjeka proizlazi iz opće deklaracije o pravima čovjeka gdje se u članu 16, stav 3. ističe da je „Porodica prirodna i osnovna društvena jedinica i ima pravo na zaštitu društva i države“, dok član 25, stav 2. ističe da „Majka i dijete imaju pravo na naročitu brigu i pomoć“¹²¹.

Pored zasnovanosti na Ustavu i utemeljenja u Međunarodnim dokumentima čija je implementacija obavezna za BiH, problem nasilja u porodici je obuhvaćen u krivičnom pravu na entitetskom nivou.

Naime, nasilje u porodici je u našem krivičnom zakonodavstvu novo krivično djelo. U dosadašnjoj praksi ova djela su kvalifikovana kao prekršaji protiv javnog reda i mira.

Uvažavajući težinu ovog djela, i posljedice koje iz njega proizilaze, zakonodavstvo BiH je 2003. godine, donošenjem novih krivičnih zakona na državnom i entiteskom nivou i uvrštavanjem nasilja u porodici kao krivično djelo osiguralo potpuniju krivično pravnu zaštitu psihičkog i fizičkog integriteta u okviru bračnih i porodičnih odnosa.

Radnja izvršenja osnovnog oblika djela je posljedična i sastoji se od povređivanja ili ugrožavanja tjelesnog ili duševnog integriteta članova porodice upotrebom sile ili ozbiljnom prijetnjom da će se napasti na

¹¹⁸ Parlamentarna skupština BiH usvojila je strategiju za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici za period 2009 -

2011. godina (Službeni glasnik BiH, broj 50/09) koja sadrži sve aktivnosti iz Strateškog plana za prevenciju nasilja u

porodici za FBiH – 2009/2010.

¹¹⁹ Dr. Vesna Nikolić – Ristanović, mr. Mirjana Dokmanović, Međunarodni standardi i nasilje u porodici

¹²⁰ Dejtonski mirovni sporazum (1996) JPNIO

„Službeni list“ Sarajevo

¹²¹ Opća deklaracija o pravima čovjeka

život ili tijelo oštećenog ili njemu bliskog lica.

Najčešće se radi o upotrebi fizičke sile, međutim, radnja izvršenja se može sastojati i u vršenju psihičkog, ekonomskog te emocionalnog nasilja.

Kada govorimo o pravnom regulisanju „nasilja u porodici“ Bosne i Hercegovine, neizostavan dio je i porodični zakon FBiH¹²² koji je usvojen u junu 2005. godine, a koji treba da osigura bolju zaštitu porodice i djece.

Između ostalog, uređeni su odnosi u porodici, braku, kao i između roditelja i djece, usvajanje, starateljstvo, pravni učinci izvanpravne zajednice žene i muškarca, prava i dužnosti članova porodice u FBiH, te postupanje nadležnih organa u vezi sa

porodici, jer kao što je rečeno žrtve mogu biti svi članovi uže i šire porodice. Ako to posmatramo kroz prizmu štete koju žrtva trpi, riječ je o psihičkim, fizičkim i ekonomskim povredama ili štetama.

Imajući u vidu rasprostranjenost i posljedice koje nasilje u porodici proizvodi ono prerasta u problem jedne ili nekih porodica, intimnih odnosa odraslih članova porodice u kojima država i društvo moraju odlučnije i efikasnije da reaguju.

RASPROSTRANJENOST I POSLEDICE KOJE NASILJE U PORODICI PROIZVODI

Prikaz potkrepljujemo i podacima o nasilju, žrtvama i tjelesnim povredama,

GODINE	PRIJAVLJENI SLUČAJEVI NASILJA	SLUŽBENI IZVJEŠTAJI	PREKRŠAJNE PRIJAVE	KANTONALNO TUŽILAŠTVO NA ODLUKU	UPOZORENJE OD SLUŽBENIKA POLICIJE NA MJESTU DOGAĐAJA
2004	852	227	16	128	491
2005	938	278	21	143	496
2006	790	303	6	89	392
2007	623	242	1	71	291
2008	780	322	5	55	398
2009	421	233	3	39	156
UKUPNO	4404	1605	52	525	2224

bračnim i porodičnim odnosima i starateljstvo. Žrtve nasilja u porodici mogu biti svi članovi porodice, suprug, supruga, djeca i stare osobe. Nasilje ne mora da bude nužno fizičko, ono se može i psihički ispoljavati.

Žrtva nasilja u porodici može biti u užem i širem smislu. Pod žrtvama u užem smislu podrazumijevamo članove koji žive u istom domaćinstvu (bračni drugovi ili vanbračni partneri sa djecom ili bez djece). Žrtve nasilja u porodici u širem smislu su i članovi šire porodice (otac, majka, brat, sestra), jer i oni u slučajevima nasilja u porodici u užem smislu postaju direktne ili indirektno žrtve nasilja. Dakle, ne postoji jasna kategorizacija žrtava nasilja u

prikupljenim od strane policije Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo za period od 2004. do 2008. godina, a uz zaključna razmatranja navodimo i prikaz hronologije nastanka nasilja u porodici iz kojeg je vidljivo da se zaista radi o složenom biopsihosocijalnom problemu uvjetovanim ličnim doživljajima, nasljeđenim osobinama, naučenim ponašanjem i društvenom situacijom.

Kao što je vidljivo iz ove tabele od godine primjene Zakona o zaštiti od nasilja u porodici (2004) pa do 2009. godine u Kantonu Sarajevo, policiji je prijavljeno 4404 slučaja nasilja u porodici. U 1605 slučajeva utvrđeno je od strane policije da postoje elementi krivičnog djela kojom prilikom su i dostavljeni službeni izvještaji nadležnom Kantonalnom tužilaštvu. Također, 525 prijavljenih slučajeva

¹²² Porodični zakon, „Službene novine F BiH“, broj 33/05 i 41/05

prosljeđeno je Kantonalnom tužilaštvu na odluku. Posebno što je vidljivo iz ovog prikaza jeste da je u 2224 slučaja policija uz razgovor i upozorenje učesnika događaja na licu mjesta završila slučaj.

krivičnu prijavu javlja se nepovjerenje u policijske službenika muškog spola, te istim ne otkrivaju problem u cjelosti iz straha od osude njenog postupka, jer su svjesne da još uvijek u našoj zemlji postoje predrasude i

GODINE	TEŠKE TJELESNE POVREDE			LAKŠE TJELESNE POVREDE				SIGURNA KUĆA	
	Žene	Muškarci	Djeca	Žene	Muškarci	Djeca	Ostali	Žene	Djeca
2004	7			48	3	11	2		
2005	1	1	1	59	1	7	1	20	9
2006	2	1		86	9	6			
2007	3			92	5	7			
2008	3	1		67	3	15			
2009	3	1		48	13	6			
UKUPNO	19	4	1	400	34	52	3	20	9

U posmatranom periodu, a što je vidljivo iz tabele 2, su žrtve uglavnom žene i djeca, ali nisu isključeni ni slučajevi da su žrtve muškarci, što potvrđuje ranije navedena konstatacija da žrtve nasilja u porodici mogu biti svi članovi porodice: suprug, supruga, djeca i dr..

Također, bitno je napomenuti da su u Kantonu Sarajevo za 3 godine (2006, 2007. i 2008. godina) nadležne Policijske uprave u skladu sa svojim ovlastima podnijele 16 zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera kojom prilikom su izrečene zaštitne mjere:

- obavezno liječenje od ovisnosti - 2 slučaja,
- zabrana približavanja žrtvi nasilja u porodici - 10 slučajeva,
- udaljavanje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u kuću, stan, ili neki drugi stambeni prostor - 1 slučaj,
- zabrana uznemiravanja ili uhođenja osobe izložene nasilju - 3 slučaja,
- obavezan psihosocijalni tretman - 2 slučaja.

Žrtve koje su štice povodom zaštitnih mjera su:

- žene - 23 slučaja
- djece - 7 slučajeva

Pri implementaciji Zakona o zaštiti od nasilja u porodici javljaju se i određeni problemi. Kada supruga podnese usmenu

tradicionalni mentalitet kada je u pitanju krivično djelo nasilja u porodici.

Iz tog razloga pri kantonalnim MUP-ovima, na problematici nasilja u porodici radi više inspektora, različitih spolova, jer su takve ekipe efikasnije, a i žrtvi nasilja u porodici koja je ženskog spola, lakše je „neugodne“ detalje opisati na zapisnik o prijemu usmene prijave policijskoj službenici, kao i obratno kada je u pitanju žrtva nasilja muškog spola.

Žrtve nasilja u porodici dolaze i prijavljuju krivično djelo nasilja u porodici s opravdanim očekivanjem da će nasilnik kojeg prijave biti pritvoren ili odmah upućen na psihijatrijsko liječenje, što u većini slučajeva nije moguće realizovati iz više razloga.

Prvi od razloga je taj što neke žrtve nasilja u porodici koje trpe nasilje dug vremenski period, te dođu da prijave nakon tako dugog vremena, predstavljaju težak izazov policijskom službeniku koji radi na dokumentovanju prijavljenog krivičnog djela jer mu je teže da prikupi dokaze (nasilje u porodici samo po sebi je "teže dokazivo djelo", koje se dešava obično "među četiri zida", bez svjedoka, te bez poziva policije na intervenciju), s obzirom da po proteklom vremenu dokazi su uništeni, žrtva se obično ne obraća za ljekarsku pomoć, susjedi se neće sjetiti buke baš tog dana, ako su je čuli, te se ne može doći do ikakvih materijalnih dokaza o prethodnom dugotrajnom zlostavljanju, a

bliža familija koja zna za određeno nasilje distancira se s razlogom ne miješanja u "tuđe probleme".

Drugi od razloga u slučaju kada je nasilnik duševno oboljela osoba, a nema pismenu ljekarsku dijagnozu, niti historiju liječenja svog oboljenja, dugotrajan je proces psihološkog vještačenja i upućivanja na obavezno liječenje koje bi izrekao nadležni sud u vidu zaštitne mjere, (što važi i za ovisnike o alkoholu, narkotičkim sredstvima i dr.), a za posljedicu ima to da ne pruži pravovremenu zaštitu žrtvama nasilja.

Obavljanje razgovora kada su u pitanju malodobne žrtve - djeca, gdje je prisutan i socijalni radnik, evidentno je da isti iskazuju veće povjerenje da opišu "neugodne" dijelove nasilja nad njima policijskom službeniku, a ne socijalnom radniku, jer imaju osjećaj da ih samo policija može zaštititi od nasilnika ili pomoći da se nasilnici, za koje su i jako emotivno vezani, s obzirom da se radi o članu porodice, upute na psihijatrijsko liječenje ili liječenje od raznih ovisnosti.

Emotivna veza nasilnika i žrtve je i najčešći uzrok neprijavlivanja nasilja u porodici.

Što se tiče javnih ustanova, dobri primjeri su nekoliko slučajeva prosvjetnih radnika, koji su u par navrata primijetili zlostavljano dijete u svojoj školi, i obavijestili, istina nevrješto, nadležnu policijsku upravu, koja je onda mogla pravovremeno reagovati u saradnji sa socijalnim radnicima.

Kada je u pitanju primjena Zakona o zaštiti žrtava nasilja u porodici, veliko breme u primjeni i provođenju ovog zakona je upravo na policiji. Iako je istim zakonom propisano da nadležnom sudu, za izricanje određenih zaštitnih mjera (propisanih članom 9. pomenutog zakona), zahtjev mogu podnijeti zdravstveni, socijalni radnici, kao i sama žrtva nasilja, (propisano članom 7 istog zakona) u praksi se pokazalo da je samo policijski organ taj koji je dostavljao zahtjeve takve vrste nadležnom sudu.

Također, težina provođenja zakona se odnosi i na kompleksnosti provođenja zaštitnih mjera za koje je policija nadležna, što je propisano i Pravilnikom o načinu provedbe zaštitnih mjera koje su u nadležnosti policije¹²³, a što iziskuje veći broj policijskih službenika, koji pored obimnih redovnih poslova i zadataka, moraju dosta se posvetiti i radu po provođenju zaštitnih mjera.

ZAKLJUČAK

U ovom radu pokušalo se prikazati pojam braka i problem nasilja u porodici kroz prikaz porodične i društvene situacije nastajanja i ponavljanja nasilja u porodici, te definisati pojam braka kao i uvjete za sklapanje modernog braka i sklapanje vjerskog braka. Iz elaboracije ove teme može se zaključiti da uređena zajednica predstavlja prethodno isplaniranu i međusobno dogovorenu zajednicu budućih supružnika i postavlja se pitanje šta u ovakvoj zajednici prouzrokuje poremećene bračne odnose i nasilje u braku. Evidentiramo najčešće oblike nasilja, te navodimo naznake uloge društvene zajednice u prepoznavanju i pomoć žrtvama nasilja. Prikaz potkrepljujemo i podacima o nasilju, žrtvama i tjelesnim povredama, prikupljenim od strane policije Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo za period od 2004. - 2008. godina, a uz zaključna razmatranja navodimo i prikaz hronologije nastanka nasilja u porodici iz kojeg je vidljivo da se zaista radi o složenom biopsihosocijalnom problemu uvjetovanim ličnim doživljajima, nasljeđenim osobinama, naučenim ponašanjem i društvenom situacijom. Istraživanjem se, također, došlo i do zaključka da žrtve nasilja u porodici dolaze i prijavljuju krivično djelo nasilja u porodici s očekivanjem da će nasilnik kojeg prijave biti pritvoren ili odmah upućen na

¹²³ Službene novine F BiH broj 9. od 02.03.2006. godine

psihijatrijsko liječenje, što u većini slučajeva nije moguće realizovati najčešće iz slijedećih razloga: žrtve nasilja u porodici trpe nasilje dug vremenski period što predstavlja težak izazov policijskom službeniku koji radi na dokumentovanju prijavljenog krivičnog djela, jer je prikupljanje dokaza otežano, žrtva se obično ne obraća za ljekarsku pomoć, svjedoci – komšije se neće sjetiti buke baš tog dana ako su je čuli, bliža familija koja zna određene probleme nasilja da se ne bi miješala u problem najčešće se distancira, zatim nasilnik je često duševno oboljela osoba, a nema pisanu ljekarsku dijagnozu, emotivna veza nasilnika i žrtve je najčešći uzrok neprijavlivanja nasilja u porodici.

LITERATURA

- [1] Ajduković M., Pavleković G., *Nasilje nad Ženama u obitelji. Društvo za psihološku pomoć*, Zagreb 2000,
- [2] Ajduković M., *Nasilje u obitelji – pravni, psihološki i socijalni aspekti*, U: Zbornik radova «Naša obitelj danas». Ministarstvo rada i socijalne skrbi, 47-59, Zagreb 1994,
- [3] Cajner Mraović I., *Organizacijske determinante postupanja policije povodom nasilja u obitelji. Ljetopis studijskog centra socijalnog rada*, 9:1;17-28, Zagreb, 2002,
- [4] Cajner Mraović I., *Policajska kultura kao okvir (ne)postupanja policije povodom nasilja u obitelji*, *Policija i sigurnost*, 11,1/3; 61-73, Zagreb, 2002,
- [5] Grupa autora, *Priručnik za obuku policijskih službenika i službenica o postupanju u slučajevima nasilja u porodici*, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Sarajevo, 2010,
- [6] Hodoba D., *Psihički poremećaji stare životne dobi*. U: Muičević, V. i sur. *Psihijatrija* Medicinska naklada, Zagreb 1995; 521-38.
- [7] Janković J., *Pristupanje obitelji*. Alinea – Zagreb, 1996; 61-68.
- [8] Modly D., *Policija i nasilje u obitelji. Policija i sigurnost*, 10,1/6; 167-80, Zagreb, 2001;
- [9] N. Traljić i S. Bubić, *Porodično pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2001,
- [10] N. Traljić i S. Bubić, *Bračno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2007,
- [11] Vesna Nikolić – Ristanović, Mirjana Dokmanović, *Međunarodni standardi i nasilje u porodici*
- [12] Preporuka Rec(2002)5 Vijeća ministara zemalja članica o zaštiti žena od nasilja, iz 2002. godine,
- [13] Strategija za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici za period 2009 - 2011. godina (Službeni glasnik BiH, broj 50/09), Parlamentarna skupština BiH,
- [14] Opća deklaracija o pravima čovjeka
- [15] Dejtonski mirovni sporazum, JPNIO „Službeni list“ Sarajevo, 1996. godina,
- [16] Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, "Službene novine F BiH", broj 22/05,
- [17] Porodični zakon Federacije Bosne i Hercegovine "Službene novine F BiH", broj 33/05 i 41/05